

Nr. 52- Persillekræmmeren - 2008

Henrik Jensen: Erindringer

Smedemester Henrik Jensen (1877-1963) nedskrev i 1950 sine erindringer. Det blev til 17 tæt maskinskrevne A4-sider. Disse fortæller bl.a. om hans smedevirksomhed i Stensballe, 1893-1925. På baggrund heraf har Lokalarkivet i kort form udarbejdet denne artikel. Selve manuskriptet ligger til udlån på Stensballe Lokalhistoriske Arkiv.

Henrik Jensen byggede i 1909 smedjen på Bygaden 85.

Barndom

Henrik Jensen var søn af Anna Kathrine og Hans Peder Jensen, Serridslev. Faderen var smedemester på Serridslevgård, og Henrik havde 14 søskende.

Som 10 årig kom Henrik ud at tjene hos gårdejer Klaus Nielsen, Serridslev. Samtidig hermed skulle han passe skolen, hvor der var lavt timetal om sommeren og højere om vinteren. Årslønnen som hyrdedreng var 20 kr., 1 par træsko, 1 kasket, 30 kg rug og 1 kg uld til strømper.

Smedelærling

Henrik kom i lære hos smedemester J. A. Jensen, Kørup. Det var ikke den bedste læreplads. Mester var hidsig og galhovedet, men dygtig. Dertil kom, at kosten var yderst ringe og sparsom, slet ikke nok til en dreng i voksenalderen. Logiet var i en gl. tærskelo uden vinduer og med gulv af stampet ler. Sengen bestod til den ene side af en bræddevæg og til den anden side af en bjælke, bunden var det bare ler, men rigelig med halm, derudover sengetøj. Årslønnen var 75 kr.

Der opstod en uoverensstemmelse mellem mester og Henrik. En stegepande af støbejern skulle repareres, der var slidt hul igennem, og der skulle pånittes en stålplade til bedring heraf. Under dette arbejde gik panden i stykker - den var ødelagt og ubrugelig. Mesteren forlangte, at Henrik skulle erstatte panden med en ny, og han kunne hilse sine forældre og sige, at han ingen løn ville få. Sagen blev dog ordnet ved faderens indblanding, så Henrik kunne blive året ud og få lønnen. Men lønnen for et akkordarbejde, der var udført efter arbejdstid, som omfattede bygningsbeslag til den store gård Marienborg i Kørup, fik han ikke.

Stadig smedelærling

1892. Henrik fik ny læreplads hos smedemester Kristian Nielsen i Stensballe, hvor smedjen hørte under Stensballegaard. Gården var på daværende tidspunkt et fideikommiss for slægten Krag-Juel-Vind-Frijs. Smeden havde embedsbolig i "Stensballehus", Bygaden 85, medens smedjen lå omme på syd-østsiden af godset. I Stensballe var der en smedje mere på Bygaden 81. (se Persillekræmmeren nr. 11), men smeden her, Ole Petersen (1839-1929) kaldet "Wolle Smed", var gammel og havde dårligt helbred, hvorfor han ikke mere udførte beslagarbejde, men kun mindre reparationsarbejder. Bl.a. lavede han mange ålejern.

Lærepladsen i Stensballe var god. Mester var venlig og dygtig, og konen lavede god mad. Lønnen var 6 kr. om ugen plus kost og logi. De gode forhold gav humør, gjorde smedearbejdet interessant og let at udføre. Kunderne var omgængelige, så det varede ikke længe, før Henrik var kendt med beboerne i Stensballe og dens omegn. I byen holdt man på de gamle skikke, nye tjenestefolk skulle først takseres. I hvert fald var det sådan, at når der kom en ny pige til egnen, og der var bal i forsamlingshuset, var hun ikke sikker på at få nogen dans. Hun skulle først kendes og ligeså med karlene.

Smedesvend

Henrik faldt godt til i Stensballe og blev der i 5^{1/2} år, heraf 2 år som smedesvend. I øvrigt var han blevet ringforlovet med Marie, der var fra Stensballe og tjente hos gårdejer A. P. Hovmand. Senere blev det til en plads som smedesvend hos smedens bror i Hundslund, der også havde landbrug. En anden plads var hos P. Elkjær i Løsning, hvor man var 3 svende og 2 lærlinge. Lønnen var 8 kr. plus kost og logi. Der var fast arbejdstid på alle ugens hverdage fra 6 morgen til 19 aften med en time til middagsmad og hvile.

Smedemester

I 1901 kom der brev til Henrik fra smedemester Kristian Nielsen i Stensballe. Smedens kone var død, og han ønskede at afhænde sin forretning til Henrik, selv ville han udvandre til Amerika, hvor hans børn var kommet godt i vej, bl.a. havde sønnen fået egen smedeforretning derovre. Det blev til handel, prisen var 3000 kr. for værktøj og indbo. Henriks svigerfar skaffede pengene, der skulle forrentes med 4 % p.a., og afdrag skulle ske så hurtigt som muligt.

Stensballegaard godkendte handlen, og der blev skrevet kontrakt: Fri bolig med have, frit værksted, korn til fedning af et svin, brødkorn til en pris af 8 kr. pr. tønne, foder til et får og 2 liter sødmælk hver dag. Derudover årligt 12 kr. pr. spand heste (to heste) og 12 kr. pr. plov for vedligeholdelse. Forretningen blev overtaget 1. august 1901 og 7. december blev Marie og Henrik viet i Vær kirke. Bryllupsfesten blev holdt i forsamlingshuset på Agervej 2 (se Persillekræmmeren nr. 28) med 150 deltagere, både gamle og unge. Dansen varede til den lyse morgen næste dag.

Henrik var nu smedemester med 2 mand til hjælp, og der var rigeligt at lave; udover arbejdet på Stensballegaard var der kunder fra Stensballe, Blirup, Meldrup, Værholm, Stensballe Bjerge og Vorsø. Øen hørte dengang under Stensballegaard. De private kunder betalte eksempelvis 4 kr. for nye hestesko, hvæsning af skær kostede 25 øre.

Stensballegaard krævede, at smeden havde gennemgået et 2 måneders kursus i hestebeslag på Den Kgl. Veterinær og Landbohøjskole, Frederiksberg, så Henrik måtte på kursus. Det bestod dels af praktisk smedning af hestesko og dels af teori vedr. syge heste. Henrik bestod med karakteren ”duelig”. Stensballegaard betalte for kurset, der med ophold kostede 100 kr., men dog først efter at der var sikkerhed for bestået prøve.

”Stensballehus”

Henrik købte i 1905 ”Stensballehus” til en pris af 3000 kr. med 4 % i forrentning og uden udbetaling af Fideikommiset. En betingelse for handlen var, at Fideikommiset kunne købe den gl. skole, der lå ved indkørslen til Stensballegaard. Skolen blev købt for 4000 kr. og derefter nedrevet. Fideikommiset skulle efter fundatsen købe for lige så meget i penge som der var solgt for.

I 1908 blev ”Stensballehus” solgt til Peter Møller Jensen for 4000 kr., men Henrik beholdt halvdelen af den store frugthave på 27.580 m². Endvidere kunne han blive boende 1 år i huset. Henrik havde spændende planer for fremtiden.

”Stensballehus”, Bygaden 87, omkring 1900. Huset var embedsbolig for smedemesteren på Stensballegaard, herregårdssmedjen lå bag godset. Gammelt maleri, sign. S. Andersen. Foto: P.E. Schreiber.

Smedeejendom

På det halve grundstykke byggede Henrik Jensen nu en kombineret smedje- og beboelsesejendom, Bygaden 85. Et vandløb gennem haven blev rørlagt i 12” cementrør. Kampestenene, der havde omgjort vandløbet, blev slået i stykker og anvendt til grundsten i den nye ejendom.

I 1909 stod ejendommen færdig, 12m lang og 8 m bred, med værksted i underste etage og beboelse ovenpå. Opførelsen havde kostet 7000 kr. Den blev finansieret ved et lån på 3000 kr. til 4% p.a. og uden afdrag til Fideikommiset. Derudover var alt betalt.

Ny smedefamilie

Gårdejer Johan Kristensen fra Blirup var hjemvendt dansk-amerikaner og havde en del penge. Han købte smedeejendommen af Henrik Jensen i 1925 til sin svigersøn, smedemester Otto Høj. En ny smedefamilie havde taget over, og den kom til at præge Stensballe gennem mange år.

Kildemateriale

Manuskript, modtaget af Henriks børnebørn, Jytte Kragh, Brund og Benno Jensen, Horsens. Fotografi af smedjen er modtaget af Hanne og Johan Høj, Stensballe.